

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки

Кафедра фізичної географії

ЗАТВЕРДЖУЮ

Проректор з науково-педагогічної
навчальної роботи та рекрутації
проф. Лаврилюк С. В.

псовтня

2015 р.

ЕКСКУРСОЗНАВСТВО І МУЗЕЄЗНАВСТВО

ПРОГРАМА
вибіркової навчальної дисципліни

підготовки бакалавр

напряму 6.040104 Географія

Луцьк – 2016

Програма навчальної дисципліни «Екскурсознавство і музеєзнавство» для студентів за напрямом підготовки бакалавр 6.040104 «Географія»

« 25 » серпня 2016 р. – 8 с.

Розробник: к. геогр. н., ст. викл. кафедри фізичної географії Карпюк З. К.

Рецензент: д. геогр. н., проф. кафедри туризму та готельного господарства СНУ імені Лесі Українки Ільїн Л. В.

Програма навчальної дисципліни затверджена на засіданні кафедри фізичної географії

протокол № 1 від 29 серпня 2016 р.

Завідувач кафедри: д. геогр. н., проф.

Фесюк В. О.

Програма навчальної дисципліни схвалена науково-методичною комісією географічного факультету

протокол № 1 від 14 вересня 2016 р.

Голова науково-методичної комісії факультету:
к. геогр. н., доц.

Поручинський В. І.

Програма навчальної дисципліни схвалена науково-методичною радою університету

протокол № 2 від «19» 10 2016 р.

© Карпюк З. К., 2016

Вступ

Програма навчальної дисципліни «Екскурсознавство і музеєзнавство» складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки бакалавр напрямку 6.040104 «Географія».

Предметом вивчення навчальної дисципліни є особливості моделювання високоефективної екскурсії, практичні методи її підготовки, організації та методики проведення; вивчення закономірностей накопичення і збереження соціальної інформації, пізнання і передачі знань, традицій, уявлень, емоцій за допомогою музейних експонатів.

Міждисциплінарні зв'язки: комплексне дослідження навчальної дисципліни – це міждисциплінарне завдання, що ґрунтується на теоретичних і практичних напрацюваннях фізичної географії, соціально-економічної географії, картографії, географії сфери послуг, географії культури, економіки, туризмології, рекреації, культурології, історії, краєзнавства, психології, соціології.

Програма навчальної дисципліни складається з таких **змістових модулів:**

1. Методика проектування екскурсії.
2. Методика і техніка проведення екскурсії.
3. Екскурсійна діяльність в музеях. Основні напрями роботи музеїв.

1. Мета та завдання навчальної дисципліни

1.1. Метою викладання навчальної дисципліни «Екскурсознавство і музеєзнавство» є дослідження екскурсій та музейних установ як соціокультурного явища, їх місця у формуванні людських цінностей; засвоєння основних понять теорії, методології і методики екскурсійної діяльності; набуття практичних навичок в проектуванні та проведенні екскурсій; оволодіння технологічними аспектами організації музейної справи.

1.2. Основними завданнями вивчення дисципліни «Екскурсознавство і музеєзнавство» є усвідомлення важливості екскурсійної та музейної справи як одних із дієвих форм пізнання минулого і сьогодення, відновлення історичної пам'яті суспільства; засвоєння основ теорії екскурсійної справи; оволодіння сукупністю прийомів створення і проведення екскурсій, та прийомів активізації пізнавальної діяльності екскурсантів.

1.3. Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студенти повинні:

знати: науково-прикладні, освітні, пізнавальні, виховні цілі організації проведення екскурсій та музейної діяльності; зміст і завдання екскурсійної і музейної практики; історичні етапи становлення та розвитку екскурсійної та музейної справи; основні теоретичні поняття; принципи проектування та порядок підготовки послуги «екскурсія»; методичні прийоми надання

екскурсійних послуг; організаційно-технологічні вимоги до проведення екскурсій; складові частини майстерності екскурсовода; специфіку організації екскурсійного обслуговування в музейних установах; особливості музейних фондів і експозицій; сучасний стан та тенденції розвитку екскурсійної справи і музейної діяльності, перспективи посилення їх ролі в складовій туристського продукту;

вміти: проектувати нову екскурсію – здійснювати підбір літературних джерел, їх вивчати, вибирати екскурсійні об'єкти, на яких ґрунтуватиметься екскурсія; складати екскурсійний маршрут, укласти технологічну карту та «портфель екскурсовода»; застосовувати методичні напрацювання та організаційно-технологічні вимоги під час надання екскурсійних послуг; володіти комплексом спеціалізованих вмінь і навичок роботи з екскурсійною групою; володіти комплексом спеціалізованих вмінь і навичок роботи з екскурсійною групою; володіти різноманітними видами музейних послуг, методами дослідження музейних фондів та експозицій; прийомами проведення музейних екскурсій.

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 108 год. / 3 кредити ECTS.

2. Інформаційний обсяг навчальної дисципліни

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1 МЕТОДИКА ПРОЕКТУВАННЯ ЕКСКУРСІЇ

Тема 1. Екскурсознавство – комплексна наукова дисципліна – поєднання теорії екскурсійної справи, методики екскурсійної діяльності та узагальнюючої практики туристсько-екскурсійних підприємств

Основні теоретико-методологічні положення екскурсознавства та науково-прикладні засади організації екскурсійної діяльності.

Соціально-філософський та культурологічний сенс екскурсій, їх місце у формуванні загальнолюдських цінностей.

Найважливіші аспекти екскурсознавства: науково-методичний, просвітницький, пізнавальний, виховний, емоційно-естетичний.

Тема 2. Екскурсія – основний об'єкт дослідження екскурсознавства

Екскурсія – багатогранне явище, що об'єднує інформацію екскурсовода, об'єкти показу, музеї, транзитне забезпечення. Ознаки (елементи) екскурсії; її функції; вимоги до інформації, засобів, методів популяризації інформаційно-екскурсійної роботи.

Особливості екскурсійного методу: наочність в екскурсії; комплексний характер сприйняття екскурсійного матеріалу; наявність трьох основних елементів: показу, розповіді та руху; оптимальна взаємодія екскурсовода, екскурсійних об'єктів та екскурсантів під час проведення екскурсій.

Тема 3. Етапи проектування (моделювання) нової екскурсії

Вимоги до організації процесу та до результатів проектування екскурсійної послуги.

Мета підготовчого (попереднього) етапу – накопичення матеріалу для створення екскурсії: визначення теми, мети та завдань екскурсії; відбір і вивчення літературних та інших джерел; підбір і вивчення екскурсійних об'єктів.

Другий етап. Послідовність складного творчого процесу розробки нової екскурсії: складання маршруту; об'їзд маршруту; складання контрольного тексту; комплектація «портфеля екскурсовода»; визначення методичних прийомів проведення екскурсії; складання технологічної карти.

Завершальний етап моделювання екскурсії – проведення пробної екскурсії (прийом–здача) – «обкатка» екскурсії, її затвердження для впровадження в практику роботи.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2 МЕТОДИКА І ТЕХНІКА ПРОВЕДЕННЯ ЕКСКУРСІЇ

Тема 4. Методичні прийоми показу під час проведення екскурсії

Методичне забезпечення надання екскурсійних послуг. Завдання та класифікація методичних прийомів. Структура екскурсій.

Прийоми показу: попереднього огляду, локалізації подій, зорової реконструкції, зорового монтажу, абстрагування, інтеграції, зорового порівняння, панорамного показу.

Зразкова схема послідовності дій екскурсовода щодо показу об'єкта.

Тема 5. Методичні прийоми руху і розповіді під час проведення екскурсії

Прийоми руху: панорамного показу, руху навколо об'єкта, руху до пам'ятника, «шляхом героїв».

Прийоми розповіді: екскурсійної довідки, опису, пояснення, характеристики, коментаря, репортажу, цитування, посилення на авторитети, посилення на свідків, літературного монтажу.

Особливі методичні прийоми: ритуалу, дослідження, зустрічі з учасниками подій.

Тема 6. Організаційно-технологічні засади екскурсійного обслуговування

Основні вимоги до техніки проведення екскурсії: перевірка екскурсоводом необхідної документації; знайомство з групою; розміщення групи біля об'єктів показу; вихід й повернення екскурсантів в автобус; пересування екскурсантів; місце екскурсовода; дотримання часу, відведеного на екскурсію в цілому й розкриття окремих підтем; техніка проведення розповіді під час руху автобуса; відповіді на запитання екскурсантів; паузи в екскурсії; техніка використання «портфеля екскурсовода»; дотримання елементів ритуалу.

Організація та використання вільного часу туристів на екскурсіях.

Дотримання вимог техніки безпеки туристів під час екскурсій.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 3. ЕКСКУРСІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ В МУЗЕЯХ. ОСНОВНІ НАПРЯМИ РОБОТИ МУЗЕІВ

Тема 7. Об'єкт, предмет вивчення, структура музеєзнавства. Організація діяльності публічних музеїв

Функції музеїв, які співпадають з функціями екскурсій: документування, формування світогляду і системи ціннісних орієнтацій, розвиток творчої активності особистості, забезпечення історичної наступності, розширення можливостей для пізнання.

Екскурсія – найпопулярніша класична форма знайомства з експозиціями.

Основні принципи побудови музейної експозиції.

Тема 8. Основні напрями роботи музеїв. Основа музейної діяльності

Комплектування музейних фондів, облік, інвентаризація та каталогізація музейних колекцій, консервація і зберігання музейних фондів.

Формування та презентація тематичних експозицій.

Тема 9. Географічно-туристська пам'яткознавча характеристика визначних музеїв України. Перспективи розвитку музейної мережі України та організації екскурсійної справи у музеях і в практиці культурологічного туризму

Пам'ятки світового значення. Арвали найбільшої концентрації музеїв національного значення: Середнє Подніпров'я, Карпатський туристський регіон, АР Крим. Музейна мережа Полісся.

Перспектива розвитку культурних мереж – у консолідації світових культурних ресурсів і забезпечення доступу до цих ресурсів усіх зацікавлених учасників.

Розгортання діяльності міжнародних організацій у сфері культурної спадщини і музеєзнавства. Необхідність масштабної маркетингово-інформаційної стратегії суспільної популяризації ідеї відвідування музеїв.

3. Форма підсумкового контролю успішності навчання

Форма контролю – семестровий екзамен.

4. Методи та засоби діагностики успішності навчання

У процесі вивчення дисципліни використовуються такі методи оцінювання:

- 1) оцінювання виконання практичних робіт;
- 2) періодичний контроль у кінці змістових модулів;
- 3) оцінювання виконання ІНДЗ;
- 4) перевірка виконання самостійної роботи;
- 5) екзамен.

5. Список джерел

Основні

1. Бабарицька В. К. Екскурсознавство і музеєзнавство : навч. посіб. / В. К. Бабарицька, А. Я. Короткова, О. Ю. Малиновська. – Київ : Альтерпрес, 2007. – 464 с.
2. Галасюк С. С. Організація туристичних подорожей та екскурсійної діяльності [текст] : навч. посіб. / С. С. Галасюк, С. Г. Нездоймінов. – К. : «Центр учбової літератури», 2013. – 178 с.
3. Екскурсологія // Туризмологія : концептуальні засади теорії туризму : монографія / [В. К. Федорченко, В. С. Пазенок, О. А. Кручек та ін.]. – К. : ВЦ «Академія», 2013. – С. 253–262.
4. Історія екскурсійної діяльності в Україні : навч. посібник / [В. К. Федорченко, О. М. Костюкова, Т. А. Дьорова, М. М. Олексійко]. – К. : Кондор, 2004. – 166 с.
5. Музеєзнавство (музеєлогія) // Туризмологія : концептуальні засади теорії туризму : монографія / [В. К. Федорченко, В. С. Пазенок, О. А. Кручек та ін.]. – К. : ВЦ «Академія», 2013. – С. 262–271.
6. Основи екскурсознавства // Основи туристичної діяльності : підручник / Т. Г. Сокол; за заг. ред. В. Ф. Орлова. – К. : Грамота, 2006. – С. 169–186.
7. Пангелов Б. П. Організація і проведення туристсько-краснознавчих подорожей : навч. посіб. / Б. П. Пангелов. – К. : Академвидав, 2010. – 248 с.
8. Петрова І. В. Дозвілля в зарубіжних країнах : підручник / І. В. Петрова. – К. : Кондор, 2005. – 408 с.
9. Рутинський М. Й. Музеєзнавство : навч. посіб. / М. Й. Рутинський, О. В. Стецюк. – К. : Знання, 2008. – 428 с.
10. Шляхтина Л. М. Основы музейного дела : теория и практика : учеб. Пособие / Л. М. Шляхтина. – М. : Высш. шк., 2005. – 183 с.
11. Юрєнева Т. Ю. Музееведение : ученик для высшей школы / Т. Ю. Юрєнева. – М. : Академический Проект, 2006. – 560 с.
12. Якубовський В. І. Музеєзнавство : підручник / В. І. Якубовський. – Кам'янець-Подільський : ПП Мошак М. І., 2010. – 352 с.

Додаткові

13. Бейдик О. О. Волинська область у книзі рекордів України / О. О. Бейдик, Л. В. Ільїн // Науковий вісник Волин. нац. ун-ту ім. Лесі Українки. – 2010. – № 15. – С. 139–144.
14. Бойко Іван. Стир-місто. Нотатки художника, малюнки, графіка / Іван Бойко. – Луцьк : Волинська обласна друкарня, 2004. – 116 с.
15. Вітрик І. Нерухомі пам'ятки на заповідній території Національного музею історії України в Києві / І. Вітрик, А. Цебрук // Історія і сьогодення музею: головні аспекти діяльності, завдання, проблеми, рішення : матеріали всеукр. наук.-практ. конф. до 150-ї річниці засн. музею в Чернівцях, (Чернівці, 15–16 трав. 2013 р.) / Упр. культури Чернів. обл. держадмін., Чернів. обл. краєзн. Музей ; [редкол.: О. Затуловська та ін.]. – Чернівці, 2013. – С. 454–457.
16. Волинь туристична : путівник. – Київ : ТОВ «Світ Успіху», 2008. – 364 с.
17. Волинь : фотопутівник. – Луцьк : Надстир'я, 2014. – 72 с.

18. Голубнича С. Екскурсійне обслуговування природоохоронної спрямованості / С. Голубнича // Вісник Львівського університету. Серія географічна : зб. наук. пр. / Львів. нац. ун-т ім. Івана Франка ; [редкол.: О. Дністрянський та ін.]. – Львів, 2013. – Вип. 43, Ч. 2. – С. 20–25.
19. Грибанова С. Екскурсії як метод підвищення культурно-професійного рівня учительства в Україні на початку ХХ ст. / С. Грибанова // Краєзнавство. – 2012. – № 3. – С. 103–106.
20. Івченко А. С. Україна. Захід : путівник / А. С. Івченко. – К. : ДНВП «Картографія», 2009. – 228 с.
21. Івченко А. С. Україна. Фортеці, замки, палаци... : путівник / А. С. Івченко, О. А. Пархоменко. – Київ : ДНВП Картографія, 2009. – 600 с.
22. Каднічанський Д. Скульптури храмів Львова та їх використання в екскурсійній діяльності / Д. Каднічанський // Вісник Львівського університету. Серія : Міжнародні відносини : [зб. наук. пр.] / [М-во освіти і науки України, Львів. нац. ун-т ім. І. Франка ; редкол.: М. Мальський (відп. ред.) та ін.]. – Львів, 2008. – Спецвип. 24. – С. 106–114.
23. Колосок Б. В. Луцьк – пам'ятка архітектури та містобудування : історико-архітектурний нарис / Б. В. Колосок. – Луцьк : ПВД «Твердиня», 2011. – 124 с.
24. Крачило М. П. Краєзнавство і туризм : навч. посібн. / М. П. Крачило. – К. : Вища шк., 1994. – 191 с.
25. Лесик О. В. замки та монастирі України / О. В. Лесик. – Л. : Світ, 1993. – 174 с.
26. Лисюк Т. Сучасні методичні підходи у викладанні дисципліни «Організація екскурсійної діяльності» / Т. Лисюк, Н. Цвид // Науковий вісник Східноєвропейського національного університету ім. Лесі Українки / Східноєвроп. нац. ун-т ім. Лесі Українки ; [редкол.: І. О. Смолюк (голов. ред.) та ін.]. – Луцьк, 2014. – № 1(278) : Серія: Педагогічні науки. – С. 50–55.
27. Луцьк : путівник по місту. – Луцьк : Центр туристської інформації та послуг за підтримки «Фонду Ігоря Палиці – Новий Луцьк», 2012. – 48 с.
28. Мосіюк К. Луцьк. Прогулянки містом : туристичний путівник / К. Мосіюк. – Луцьк : Волинська книга, 2007. – 100 с.
29. Опейда Л. М. Використання віртуальних екскурсій у навчальному процесі (на прикладі проекту «Віртуальний Луцьк») / Л. М. Опейда, А. Р. Опейда // Науковий парк та інноваційна інфраструктура університету як основа розвитку освіти та науки : зб. наук. пр. Міжнар. наук.-практ. конф., 4–5 жовт. 2013 р. / М-во освіти і науки України, Волин. обл. держ. адмін., Східноєвроп. нац. ун-т ім. Лесі Українки ; [ред.: В. Є. Сикора та ін.]. – Луцьк, 2013. – С. 135–136.
30. Пясецький В. Вулиці і майдани Луцька : історико краєзнавчий довідник / В. Пясецький, Ф. Мандзюк. – Луцьк : Вид-во «Волинська обласна друкарня», 2005. – 398 с.
31. Пясецький Вальдемар. Пройдімося давнім Луцьком : вибрані історико-краєзнавчі новели і нариси / В. Е. Пясецький. – Луцьк : ПВД «Твердиня», 2012. – 192 с.
32. Старий Луцьк : путівник. – Львів : Вид-во «Центр Європи», 2005. – 36 с.
33. Троневиц П. Прогулянка Волиню та Луцьком : наук.-попул. видання / П. Троневиц, О. Карліна. – Київ : ТОВ «Балтія-Друк», 2015. – 160 с.
34. Шацький національний природний парк : альбом / Волин. нац. ун-т ім. Лесі Українки; голова ред. кол. І. Я. Коцан, відп. ред. Ф. В. Зузук; уклад. : В. П. Войтюк, І. І. Кузьмішина, Л. О. Коцун, К. Б. Сухомлін, В. І. Матейчик. – Луцьк : Ред.-вид. від. «Вежа» Волин. нац. ун-ту ім. Лесі Українки, 2011. – 408 с.